

Офелия Кънева | Георги Минков

Обновен наръчник за социална работа

(съгласно Закона за социалните услуги)

доц. д-р Офелия Кънева | Георги Минков

Обновен наръчник за социална работа

(съгласно Закона за социалните услуги)

СЪДЪРЖАНИЕ

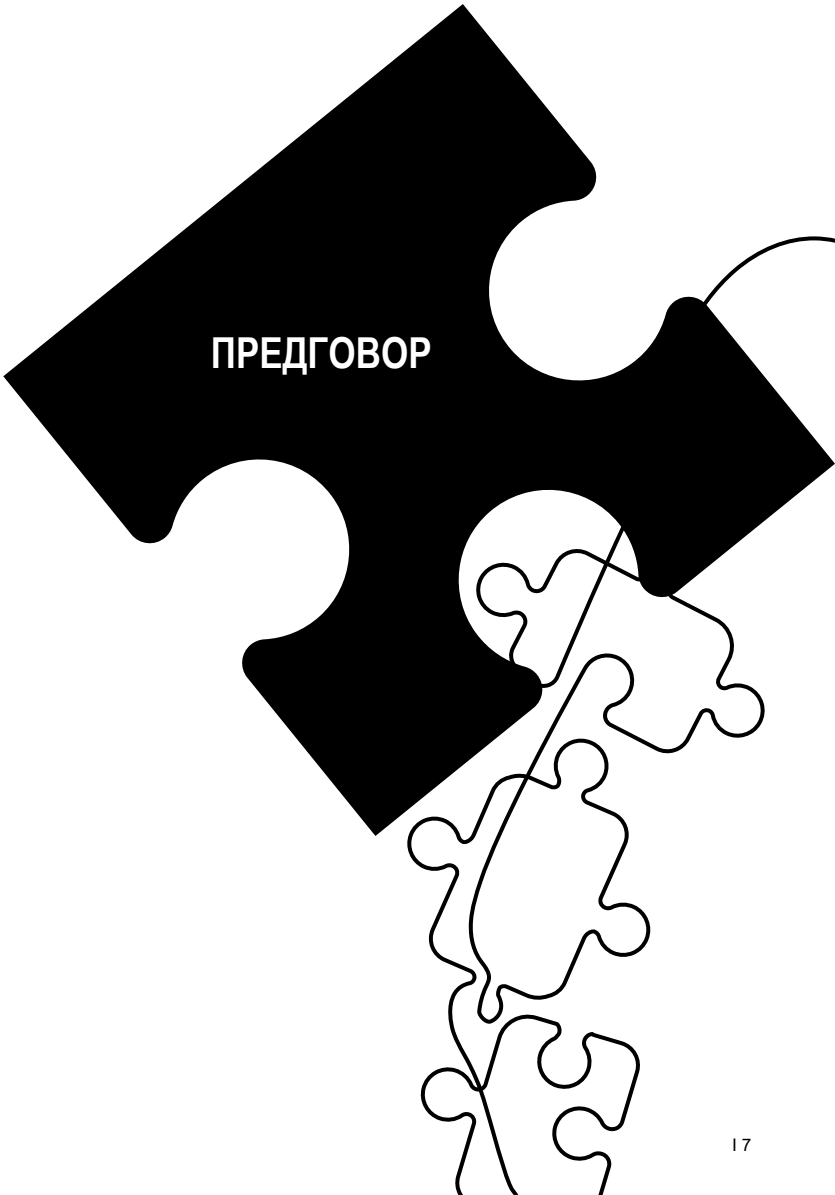
7	Преговор
13	Въведение
19	Предмет, цели и принципи на Закона за социалните услуги
25	Видове социални услуги
31	Организация на социалните услуги
33	Органи на социални услуги
43	Доставчици на социални услуги
47	Профил на социалния работник
55	Планиране и финансиране на социалните услуги
63	Създаване и прекратяване на социалните услуги
71	Възлагане на предоставянето на социалните услуги и публично-частно партньорство
79	Вход към социалните услуги
87	Същинско предоставяне на социалните услуги
97	Резидентната грижа като особено правило при предоставянето на социални услуги
105	Заплащане за ползването на социалните услуги
109	Качество, ефективност, мониторинг и контрол на социалните услуги
117	Служители по насочване и предоставяне на социалните услуги
123	Интегриран подход и интегрирани услуги

133	Административно-наказателна отговорност
137	Предмет на правилника за прилагане на Закона за социалните услуги
141	Подробен ред за насочване за ползване на социалните услуги
155	Подробен ред за изготвяне на индивидуален план за подкрепа и на индивидуална оценка на потребностите и за тяхното актуализиране
163	Договор за ползване на социални услуги
169	Координиране при интегрирано предоставяне на подкрепа
175	Правила за ползване на заместваща грижа
179	Стандарти за финансиране на социални услуги, делегирана от държавата дейност
195	Такси за ползване на социални услуги, делегирана от държавата дейност
203	Форми на подкрепа по хоризонтала за работещите в социалните услуги
223	Квалификационно израстване в социалните услуги
233	Бъдещите професии и социалните услуги
237	Референции

Настоящият наръчник е учебно пособие, предназначено за подпомагане учебния процес на студенти, обучаващи се в хуманитарни специалности – социални дейности, педагогика, специална педагогика, социална педагогика, психология и други сродни области.

Пособието е полезно помагало за преподаватели в университетската им практика, но е и настолен ориентир за професионалисти, работещи на терен в социалната сфера.

Обновения наръчник за социална работа (съгласно Закона за социалните услуги) подкрепя и практиката на администраторите в местната, регионална и централна власт, прилагащи разпоредбите на Закона за социалните услуги в своята дейност.

ПРЕДГОВОР

T

рудно е да се определи точната дата, от която авторитетни личности са започнали да споделят мъдри мисли за социалната работа. Макар споменавана като една от професиите на бъдещето, всъщност тя е с дълбоки корени назад във времето.

Религиозните традиции, от една страна, проповядват добротворство от вечни времена. Например, в християнството се твърди, че „който изгуби живота си заради другите, ще го намери“¹. В исляма също се проповядва, че намираш себе си чрез служба на останалите, достигаш нравствено съвършенство чрез служене на хората и принос към общото благо. В духовен план се подчертава универсалната идея, че човешкото достойнство и личностното израстване се реализират чрез грижа, солидарност и грижа за другите.

В хуманистичните учения, които поставят човека, неговото достойнство, свобода, разум и потенциал за развитие в центъра на общественото внимание в широка група философски, етични и социални школи, могат да се

1 Подобен смисъл се приписва на Евангелието според Матей, според Марк, според Лука и според Йоан.

откритят много силни основи за съвременната социална работа. Например в концепцията на Ерих Фром, че човек се осъществява чрез любов, грижа и отговорност към другите². Или в твърденията на Виктор Франкъл, че смисълът на живота се открива чрез служене на кауза, по-голяма от самия нас³.

В политическите среди на Махатма Ганди се приписват думите, че най-добрият начин да намериш себе си е да се изгубиш в служба на другите. А на Робърт Кенеди, че общественото благо трябва да стои над личния интерес.

В перспективата на всички мъдрости, сред които се корени съвременната социална работа, ясно се очертава, че всяко инвестирано в социална работа усилие следва да има за цел да елиминира, доколкото е възможно, нуждата от съществуването на социалната работа. Социалните услуги са сред най-важните инструменти на съвременната социална политика за гарантиране на човешкото достойнство, социалното включване и равния достъп до подкрепа за всички граждани. В условията на динамични обществени промени, демографски предизвикателства и нарастващи потребности от комплексна подкрепа, ролята на социалните работници и специалистите в системата на социалните услуги придобива все по-голямо значение.

Настоящият наръчник е разработен с цел да предостави систематизирани знания и практически насоки за прилагането на нормативната уредба в областта на социалните услуги, като акцентът е поставен върху разпоредбите на Закона за социалните услуги и Правилника за неговото прилагане. Изданието съчетава теоретични постановки, нормативни изисквания и

² Фром, Е. (1992). *Изкуството да обичаш*. Изд. Христо Ботев.

³ Франкъл, В. (2013). *Човекът в търсене на смисъл*. Пловдив, Изд., Хермес.

практически аспекти на организацията, управлението и предоставянето на социални услуги.

Съдържанието проследява логиката на социалната система – от основните принципи, видове и организация на социалните услуги, през ролята на институциите, доставчиците и социалните работници, до механизмите за планиране, финансиране, контрол и гарантиране на качеството. Специално внимание е отделено на процедурите по насочване, оценка на потребностите, изготвяне на индивидуален план за подкрепа, предоставяне на резидентна грижа и координация между различните системи за подкрепа.

Наръчникът разглежда също така професионалното развитие на специалистите в сектора, формите на подкрепа за работещите в социалните услуги и необходимостта от интегриран подход при работата с уязвими групи. Включени са практически насоки относно административните процедури, финансовите стандарти и механизмите за взаимодействие между различните участници в процеса на предоставяне на социални услуги.

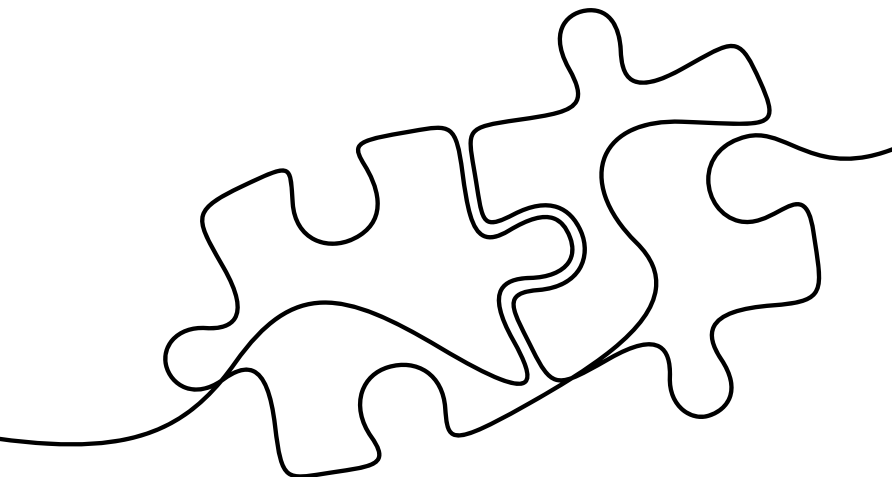
Изданието е предназначено за социални работници, ръководители на социални услуги, служители в държавната и общинската администрация, студенти по социални дейности, както и за всички специалисти, ангажирани с предоставянето на социална подкрепа. То може да бъде използвано както като обучителен ресурс, така и като практическо помагало във всекидневната професионална дейност.

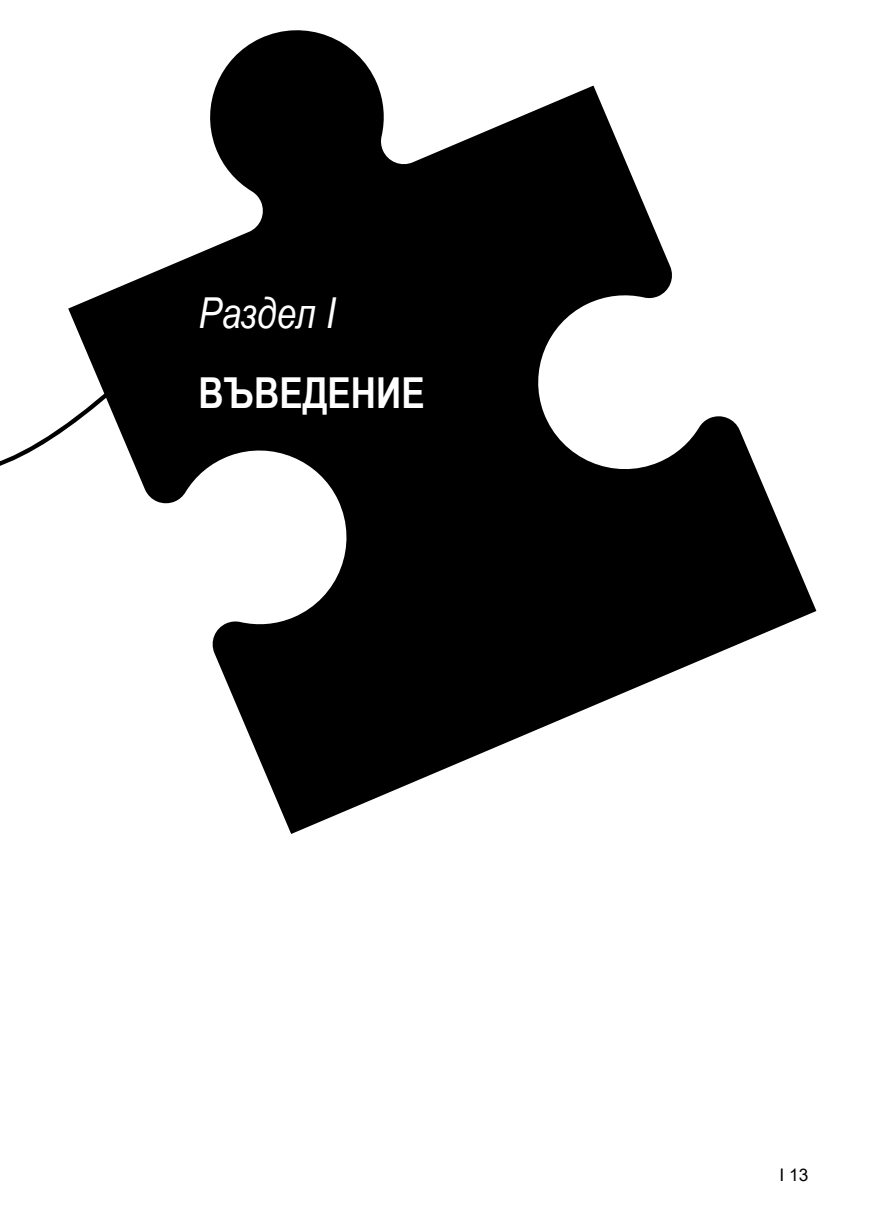
Настоящият наръчник има амбицията не само да представи действащата нормативна рамка, но и да подпомогне развитието на професионална

култура, основана на уважение към правата на човека, професионална компетентност и стремеж към повишаване качеството на живот освен на хората, нуждаещи се от подкрепа, и на работещите, проспериращите семейства и социално-икономически ангажираните субекти.

В свят на бързи социални и технологични трансформации бъдещето на социалните услуги ще зависи в нарастваща степен от способността на специалистите да обединяват професионални знания, етична отговорност и иновативен подход в своята работа. Ще зависи от широкото разбиране за новия социален договор, който е модел на обществена енергия, доверие и съвместна отговорност, в който държавата, частният сектор, гражданските организации и местните общности функционират като взаимно допълващи се партньори⁴.

4 Кънева, О. (2026). Новият социален договор на XXI век, Международна научна конференция „Новият социален договор“, Green Transition Forum 6.0, изд. Агенция ОЗОН

Раздел I

ВЪВЕДЕНИЕ

В Република България от дълги години насам тече процесът на деинституционализация на социалните услуги. Реформата им за деца към момента се счита за приключена, като понастоящем е в ход деинституционализацията на социалните услуги за пълнолетни лица, без оглед на наличието или липсата на увреждане. Този процес преминава през множество етапи, като основният е поетапното закриване на специализираните институции и насочване предоставянето на социалните услуги в среда, максимално близка до семейната. Целта е на потребителите да бъде осигурена грижа в условия, еднакви с обикновения начин на живот в общността – без ограничения и съществени отлики, разбира се, с различна степен на получавана подкрепа от специалисти.

Естествено е една такава мащабна промяна да бъде съпроводена с немалко законодателни промени във времето. Така с ДВ. бр. 56 от 19 Май 1998 г. е обнародван Законът за социално подпомагане, след което е приет и Правилникът за неговото прилагане. В тези два нормативни акта са обособени отделни части, регулиращи режима на предоставяне на социални услуги – видове, откриване, предоставяне, закриване, целеви групи и всички останали

**ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ:
БЪДЕЩЕТЕ ПРОФЕСИИ И
СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ**

Социалните услуги са сред обществените системи, които ще бъдат най-силно повлияни от демографските, социалните и технологичните промени през следващите десетилетия. Застаряването на населението, нарастващите потребности от подкрепа, миграционните процеси, дигитализацията и променящите се модели на социално включване ще поставят нови изисквания пред специалистите и организациите в сектора.

Законът за социалните услуги постави основите на система, ориентирана към потребностите на човека, качеството на подкрепата и развитието на услуги в общността. Следващият етап от напредъка на сектора ще бъде свързан не толкова със създаването на нови услуги, колкото с повишаването на тяхната ефективност, интегрираност и способност да постигат реални резултати за хората.

Подпомагащите хората професии остават професии и в бъдещето. Социалният работник на бъдещето все по-често ще изпълнява ролята на координатор на комплексна подкрепа. Работата му ще изисква умения за взаимодействие със здравната система, образованието, пазара на труда, местната власт и гражданските

организации. Професионалната компетентност ще се измерва не само чрез познаването на нормативната уредба, но и чрез способността за работа в мултидисциплинарна среда и управление на сложни мрежи от подкрепа.

Дигиталните технологии ще променят начина на организация и предоставяне на социалните услуги. Електронните досиета, цифровите системи за оценка на потребностите, дистанционните консултации, анализът на данни и използването на изкуствен интелект ще подпомагат ежедневната работа на специалистите. Независимо от технологичното развитие обаче, същността на социалната работа ще остане непроменена – изграждането на доверие, защита на човешкото достойнство и подкрепа за хората в уязвими ситуации.

Все по-голямо значение ще придобиват професии и роли, свързани с управление на случаи, координация на интегрирани услуги, супервизия, обучение на персонал, оценяване на качеството, разработване на политики и управление на социални програми. Наред с традиционните социални професии ще се развиват и нови експертни направления, свързани с дигиталната трансформация на социалните услуги, анализа на данни, управлението на качеството и междуинституционалната координация.

Бъдещето на сектора ще бъде пряко свързано с инвестициите в хората, които предоставят социалните услуги. Налице е необходимост от по-ясно дефиниране на професионалните роли, развитие на кариерни пътеки, повишаване на квалификацията и укрепване на професионалния статус на социалните работници. Устойчивостта на системата зависи не само от финансирането, но и от способността да привлича, развива и задържа компетентни специалисти.

доц. д-р Офелия Кънева
Георги Минков

**Обновен наръчник за социална работа
(съгласно Закона за социалните услуги)**

Издателство Агенция ОЗОН
ISBN 978-619-93333-2-7 (мека корица)
ISBN 978-619-93333-3-4 (pdf)

рецензенти:
проф. д-р Румен Стаматов
доц. д-р Наталия Силичева

дизайн: Надежда Иванова
редактор: Велиана Симеонова
коректор: Симона Славова

Издателство Агенция ОЗОН
www.agency-ozon.com
София, 2026

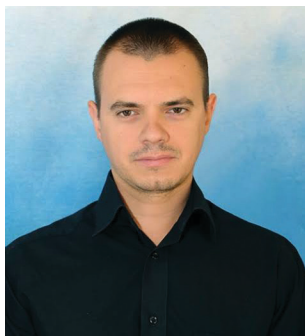

доц. д-р Офелия Кънева

Доцент по икономика, доктор по управление на образованието, магистър по социология, бакалавър по управление на човешките ресурси и мениджмънт на социални организации.

Работи за развитието на иновативни подходи в подкрепа на педагогически специалисти и доставчици на социални услуги, като насърчава публично-частното партньорство в хуманния сектор. Подкрепя обществени инициативи за личностно развитие на деца и възрастни в областта на изкуството, спорта, образованието и местните общности.

„Вярвам, че професионалистите в социалната сфера заслужават не само административна, но и човешка и личностна подкрепа, защото именно те са невидимите герои, на които разчитаме в трудни моменти.“

Георги Минков

Юрист с дългогодишен опит в сферата на социалните услуги, специализиран в гражданското и административното право. Осигурява правна подкрепа за управлението на социални услуги и безплатна правна помощ на потребителите, като професионалният му опит обхваща още търговия, транспорт, строителство, производство и образование.

„Професията ме отведе в социалната сфера неочаквано, но именно тук открих истинския смисъл на работата си – да даваш надежда, да променяш човешки съдби и да виждаш резултата от усилията си. Най-голямото богатство за мен са хората в социалните услуги – професионалисти с големи сърца, които ежедневно доказват силата на човечността и приемането.“

9 786199 333327

цена 15 € / 29.34 лв.